

ATGAILAUJANTIS
„KAPUCINAS“

1.

Jis ėjo, kaip nešamas viesulo, išsigandęs, gaudydamas kvapą, lyg užbaidytas žvėris; ėjo ir ėjo per kovo ricielius, asfalto siaurajuostės pašaliu, vengdamas žmonių, suko į pušynėlius, žengė per suaušusius į akmenį dykvietės smėlynus, vis užkliūdamas už kupstų ir suledijusių sniego gargožių, išvagotų mašinų ratų įspaustais ranta. Ėjo labai skubėdamas, nė karto neatsigrėždamas atgal, lėkte lėkė genamas keisto, krūtinę prie žemės lenkiančio nerimo, tarsi į vidų būtų įritintas sprogus ugnies kamuolys, pavirtęs degančiu akmeniu. Kartais mėgino net bėgti, biznoti sunkia mėšlungiška riste, truputį raišdamas nutrinta koja, tarsi jo namuos staiga būtų kilęs gaisras ar atsitikusi kita baisi nelaimė, o jis tikėtusi kažkur čia išsigelbėti. Laimė, tuo laiku aplink nesimatė žmonių, kelias ir krūmynai buvo tušti, mat bijojo, kad sutiktas prašalaitis nepalaikytų jo ne tuo, kuo buvo iš tikrųjų, nes iš pažiūros atrodė nekaip – labiau panašus į nusikaltėlį, kurį vejasi minia, norinti sučiupti ir čia pat, išsyk, sudoroti už kažką itin negera. Pasinešęs į priekį, jis pavargusio paukščio sparnais vėdavo prieš grėžiantį vėją atlapu paltu, – per petį permestas šalikas plaikstėsi it vėliava, pakibus ant plono kaklo, – aukštas, į šoną nukrypusia juoda berete, užsimovęs tik vieną pirštinę (kitą kažkur pametė), panašus į sulenktą višį. Nors švietė akinanti pavasario saulė ir pro žemaūgių pušaičių viršūnes matėsi iš ledų išsivadavę jūros pakraščių pilkšvi vandenys,

žiema teberodė savo galias, nesiliovė pūtęs žvarbus suomis ir skaudžiai, lyg skustuvu ar smailiom adatėlėm, smaigstė jo atvirą plačią kaktą ir nemigos naktų išbalintą veidą išsišovusiais skruostikauliais. Bet regėjosi, kad jis jau nieko ir nejautė, – nei šalto pajūrio vėjo, kiaurai košiančio jo ploną aprangą, atlapą kaklą, nei sustirusios plikos rankos – vien mynė kojomis ir skubėjo kiek įmanydamas, norėdamas kuo greičiau nusikratyti to sunkumo krūtinėj – lyg bedugnėn traukiančio svarsčio, nusigaluot iki paskutiniosios ir kristi į užmaršties tamsą, idant taip ištrintų atmintyje praeitį su visais pažinotais žmonėmis ir visu išgyventu laiku. Tai buvo ta jausena, kai, atrodo, galima prisikelti nebuvus arba gimti iš naujo tarp nematytų gentainių kitame pasaulio krašte.

Nors jis ėjo nesidairydamas nei į šalis, nei atgalios, traukė viena aiškia kryptimi – į šiaurę, tačiau paklaustas vargu ar būtų galėjęs atsakyti, kur jis dabar taip skuba, iš tikro nebūtų nieko pasakęs, nes neturėjo pas ką nueiti, nežinojo, kur būtų galėjęs rasti trokštamą atsvarą, tą įstabią ramybę, kai jaukiai rusena krosnis ar židinyš, spragsi sausos malkos, o motina, žmona, sesuo ar giminaitė, gal ir menkai pažįstama geraširdė moteris kaičia puodą, skuta bulves vakarienei, plikina žiupsnį arbatos, žiū, tuoj ragins prisėsti už stalo; pavakarieniavus, tikriausiai stancijoje, klos baltą patalą nakčiai... Ne, šito tikrai nebus, tą puikiai suvokė, bet skubėjo, nors ir nežinodamas, kur sustos; lėkė be aiškaus tikslo, vien neapsikentęs stingios ramybės tarp keturių kambario sienų svetimuos, valdiškuos, poilsio namuos, į kuriuos atvykęs aną vakarą manė atrasiąs nusiraminiimą ir šokią tokią užmarštį, vaikštinėdamas po jaunystėj pamėgtas kopas siaurais išsiraičiusiais takeliais tarp tankiai susipynusių garbiniuotų pušynėlių – tais pačiais klampaus smėlio takeliais, kuriais kadaise taip nerūpestingai ir smagiai vasaros rytmečiais skriste nuskrisdavo, stengdamasis ritmingai kvėpuoti, paskiau risnodavo pro išaldėjusias per naktį kavines, užsklęstus spaudos kioskus, dar nespėjusias atvėsti rūkyklas, tebekvepiančias

karštu dūmu pertrauktais karšiais, – kuo greičiau į miegūstą jūrą! Lengva ristele atbiznojęs į atsivėrusią už kopų paplūdimio plynę, smigdavo delnais į drėgną smėlį ir, atsispaudęs kelias dešimtis kartų, pasišokinėdamas nustypčiodavo į besiraivančią iš po nakties saldumo visada jauną, moters glotnumu viliojančią jūrą, kvepiančią žuvimi ir vėjais, murmuliuojančią po tviskančiais putų nėriniais. Ten dažnai rasdavo kur kas anksčiau pakirdusį keistuolį – gal saulės garbintoją, gal dzenbudistą – plačiapetį barzdotą vyriškį ir kūningą moterį. Abu, įbedę žvilgsnius į tolimą horizontą, susikaupę it kokie stabmeldžiai, smakrus parėmę nuolankiai suskliaustais delnais, juosta perrištomis kaktomis lankstydavosi bangoms, kažką sutartinai kuždėdami vos krutantiom lūpom, ir tik po ilgos meditacijos žengdavo į vandenį. O jis į vėsią jūrą nerdavo svajose regėdamas žaviosios lauko teniso žaidėjos – kurortinė pažintis! – siluetą, įsivaizduodamas, jog puola tiesiai į švelniai sūpuojantį karštą jos glėbį.

Dabar visa tai tebuvo mirażas: jūra gaudė kaip gaudusi prieš tūkstančius metų, nenutylančias simfonijas grieždama vis kitiems, jam atsukusi nugarą. Jausmų nesušildė ir vienmarškiniai beržynėliai, kurių proskynose kadais aidėjo jaunystės stovyklos – pilkšvi kareiviškų palapinių miesteliai, kupini klegesio, pokštų, smagių istorijų ir trumpalaikių romanų. Čia iki paryčių rusendavo ne tik laužai – žiebėsi ugningi susižavėjimai, meilės prisipažinimai, dainos, muzika. Liejosi vynas... Kur dabar toji juodaplaukė, ta švelnybės pritvinkusi uoga, jaunutė stovyklos virėja – praktikantė, kuri nuostabos žvilgsniais smaigstydavo édrūnus, susėdusius už ilgo iš grubių lentų sukalto stalo. Gera buvo kas rytą matyti jos kerinčias akis, drovią šypsena, įkvėpti vos prasiskleidusių erškėtrožių kvapnumą – slėpiningą dvelksmą, sklindantį nuo iškilios baltos krūtinės. Tą paskutinį, išleistuvių vakarą prie palapinės, pušų šešėlyje, įjėdu ilgai kalbėjosi laikydamiesi už rankų, lyg ir atsiveikindami; apkvaitę nuo vyno ir jos artumo, puolė ją karštai bučiuoti. Nors

ji nenorėjo, priešinosi, kaip įmanydama, tačiau jis buvo pakaušęs ir pertekęs erzumo – kitoks nebūtų išdrįšęs prisiliesti nekaltos saldybės. Jai, matyt, tai buvo labai svarbu ir reikšminga, o jam? Rytą visus, vos pakirdusius ir atkutusius po išgertuvių, tostų, stūgujančių dainų ir šokių, sopančiom galvom susodino į autobusą ir išbogino į miesto dykrą. Nei adreso, nei pavardės, atminty tik vardas – Vidutė. O gal Vaidutė?

...Visa tą akimirką švystelėjo ir tuoj pat nugrimzdo marių vandenyse, tarytum krintanti žvaigždė. Atmintis, lyg žaibo blyksnis nušvietusi praecities tamsą, prikėlė pelenų ataudais išaustą jos tolstantį siluetą. Taip nutinka, kai be pasikartojimų ir tęsinio tampa ir nykstama viena ir tą pačią akimirką... O gal čia niekada nieko ir neatsitiko? Gal jis nebuvo atvykęs, nesimaudė jūroje, negyveno palapinių miestely, paryčiais nebuvo atslinkęs į merginų palapinę, nesikalbėjo su ja priešaušrio blausoje, nesižavėjo naktiniais marškinėliais atsišliejusia nuo medinių gultų, neliepsnojo per naktį laužai – kas matė, kas paliudytų, jog visa tai buvo? Gal jis apskritai net negimė, negyveno? Gal jo ir dabar nėra? Kur jie – liudytojai, užkloti išnykusio laiko danga? Kas dar gali prisimint jo buvojimą čia? Jūra?

Pajūris į jį dabar nė nepažvelgė, atsukęs nugarą murksojo šaltas ir svetimas, užsisklendęs. Sukandęs trupiančius ledo dantis, lyg plieniniais skląščiais atsitvėręs į slėsną pakrantę išmestais ledo luitais, jis atrodė tarytum karo laukas, pasiruošęs prieštankinei gynybai, kaip žmonių pasaulis, stingstantis į viskam abejingą masę. O gal tai jis pats apsitraukė tuo keistu, neperplėšiamu voratinklio audiniu, kuris kartais užkrinta ant medžių pavasari, per patį sodų žydėjimą, – nematoma dangaus siuvėjo ranka ima ir apsiuva, kruopščiai apmezga ir sudaigsto gražiausius gudobelių ar ievų žiedus, vyšnias bei obelis apvalksto, tarsi nekaltybės plėvele, aklinais maišais, o paskui savaitėmis dusina iki paskutinio žiedlapio, nepraleidžia nė gurkšnelio oro jų gyvasčiai palaikyti. Lygiai taip šią valandą

pasaulis nuo jo atsitvėrė žvilgančiu saulėje, į ledą sustingusiu lemtes skydu, o jis pasijuto tik juodalksnio žirginiu, nukritusiu ant plynledžio, pavasarinių vėjų nešamu nežinion. Juk tokia pat negailestinga, veik neperregima uždanga atitvėrė nuo jo artimiausius bičiulius, net motiną. Veltui ne kartą bėgta iš namų, nakvota po svetimu stogu, norint apgauti persekiojančią nerimo ugnį; tačiau ji, kaip įnirtęs šuo, vijosi įkandin, sekė jo pėdomis, svilindama padus. Lygiai taip nuo mirties kadaisė juk bėgo ir kaimynė Barbora, gyvenusi ant aukšto Šlynos kranto vien kirviu iš apvalių kamienų suręstoj troboj, kitokioj nei visos ir žemažiūriais langais, ir atvėpusiom šiaudinio stogo žiaunom. Gyveno su broliu ir sese, turėjo pakurą linams džiovinti, šis praversdavo visiems aplinkiniams. Abi moterys, pasižibindamos balana, iki išnaktų verpdavo linų ir pakulų kuodelius, ir gaudavo už tai bulvių krepšį, lašinių bryzelį ar ant klevo lapų keptos duonos kepalėlį. Toji Barbora kalbėdavosi su nematomom dvasiom, o vakarais po ažuolu slapčia padėdavo maisto likučių – išalkusioms vėlėms. Stovėdavo vienmarškinė, kaip apsireiškusi Marija, ant aukšto skardžio, įbedusi žvilgsnį į toliuosna nusidriekusius ūkininkų laukus, kol virš trakučio eglų išsiliejusias vakaro žaras sušlemšdavo tamsa. Ji labai bijojo mirties – kaip ir tu, didysis bėgly! Ir sugalvojo kaip išsigelbėti. Kad juodąją valandą atsibeldusi į šiuos nykius namus, tykiai pėdinanti moline asla mirtis jos nesurastų dūminėj gryčioj, eidavo miegoti į kamara, pro kurios mažą langutį mirties kūnas niekaip nebūtų galėjęs įsisprausti vidun. Nebent giltinė būtų įstengusi įkišti pro plyšį dalgio smaigalį. Tad storų lentų duris užkišdavo uosiniu skląščiu, o langelį užstatydavo kalatauko dangčiu – tegu anoji pasiieško sau aukos tarp miegančiųjų seklyčioj, pasiima stogų lopytoją brolių Kleopą ar didnosę sesę Leokadiją. Bet aptiko ir ją, išmušę paskutinioji valanda, ir rado! Patykojo einančią iš bažnyčios vidury laukų, pustant čaižiam vėjui, Trijų karalių dieną ir, parsigriovus į pusnį, parėdė balto sniego įkapėm...